

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyed évre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Ennél kisebb . . . 2 „
Bélyeg külön 60 fill

Egyezség,

Mely a magyarországi két protestáns egyház képviselőjében — az evang. reform. egyetemes konventje s az ág. hitvallású ev. egyház egyeteme között, a n.-geresdi egyezésben már 1883-ban megállapított elvek szem előtt tartásával azon czélból kötöttet, hogy a két protestáns egyházban a hittudomány és egyházi szertartások körül fennforgó hagyományos különbségeknek kölcsönös tiszteletben tartása mellett egyfelől a békesség és testvéri szeretet a két egyház között tovább is fenntartassék és megszilárdíttassék, másrésről a hitélet egymás segélyével kölcsönösen ápolassék és fejlesztessék.

Ezen testvéri egyezés az alábbi viszonyban lévő híveknek és gyülekezeteknek, az ezekben működő lelkészeknek és tanítóknak, valamint ezek hatóságainak kölcsönös jogait és kötelességeit, mégis az ez ellen vétőknek fegyelmezését szabályozza.

A testvéri egyezésre lépő két egyház hívei a következő négy viszonyban élhetnek egymás közt az egyes helyeken:

I. Mint ugyanazon városban vagy községben két teljesen önálló gyülekezet hívei.

II. Mint szerződéssel vagy hosszabb időn át tartó gyakorlattal megerősített módozatok mellett egyesült anya- vagy leányegyházközségek tagjai.

III. Mint nem egyesült, csak csatlakozott anya- vagy leányegyházközségbeli hívek.

IV. Mint szórványban levő hívek.

Előrebocsátásával annak, hogy ezen megállapodások az összes viszonyokra a lelkészek, tanítók és hívekre nézve csak annyiban kötelezők, a mennyiben ezek a közöttük fennálló szerződés pontjaival, vagy eddigi rendes gyakorlatukkal nem ellenkeznek: ezen testvéri egyezésben a két pro-

testáns egyház tagjainak, valamint a lelkészeknek és tanítóknak kölcsönös jogai és kötelességei a fent irt négy viszonyra vonatkozólag a következőleg szabályoztatnak:

I. Rész.

Önálló gyülekezetek.

1. §. Ha ugyanazon városban vagy községben, mint két egyháznak külön álló gyülekezete van s ezek lelkészei egymás helyett, a másik lelkész beleegyezése vagy akadályoztatása esetén végeznek valamely egyházi cselekményt, tartoznak az általuk teljesített cselekményről pontos anyakönyvi jegyzéket küldeni, a lefizetett híványszerű, vagy felsőbb hatóság által megállapított stólárzai együtt, az illetékes lelkészi hivatalnak. Mindkét lelkész köteles igazolni, illetve meggyőződést szerezni, hogy a kézbesítések megtörténtek-e?

II. Rész.

Szerződéssel vagy hosszabb időn át tartó gyakorlattal megerősített módozatok mellett egyesült anya- vagy leányegyházközségek.

2. §. Ha az egyesült anya- vagy leányegyházközségeknek kölcsönös szerződése van, annak érvénye tovább is fennáll; ha azonban írott szerződés bármi okból nem volna, az esetben a fennálló gyakorlat szerinti kölcsönös jogok és kötelezettségek írásba foglalandók. A mennyiben pedig a kölcsönös jogok szabályozására sem szerződés, sem megállapodottnak elfogadható joggyakorlat nincs, vagy ha van is, de némely jogviszonyok azok által szabályozva nincsenek, azon esetben és azon jogviszonyokra nézve ezen testvéri egyezés intézkedései az irányadók.

Ezen egyesült egyházak egymás iránti viszonya azonban változást is szenvedhet, de mindenkor csak a felsőbb egyházi hatóságok kölcsönös beleegyezésével a következő esetekben:

a) ha az egyik egyház hivei annyira megerősödnek, hogy önálló anya- vagy leányegyházköziséget alkothatnak;

b) ha az egyik egyház hivei annyira meggyengülnek, hogy addigi testületi kötelezettségeiknek többé eleget nem tehetnek s ekkor a másikkal csatlakozási viszonyba lépnek.

3. §. Külön szerződés vagy érvényes gyakorlat hiányában az ilyen egyesült anya- vagy leányegyházakban a lelkész és tanító azon egyház kebeléből választandó, a melyik egyháznak, egyházi adót fizető hivei többségben vannak.

A választás mindig azon egyház törvényei szerint történik, a melyhez a megválasztandó lelkész vagy tanító tartozik s a választásban mindazok részt vesznek, a kiket a választási jog bármelyik egyház választási törvényei vagy szabályrendeletei szerint megillet.

A mindenkori lelkésznek illetve tanítónak illetékes egyházi felsőbbsege van az egyesült egyház kormányzatára és felügyeletére hivatva; a gyülekezet tehát ezen felsőbbségnek választásába befolyik az egyház fokozatos testületeinek közgyűléseiben részt vesz, az illető egyházi törvényekben meghatározott módon.

4. §. Az egyházi előjárók mindkét egyház kebeléből választandók. — az egyházi adót fizető gyülekezeti tagok számarányában. Gondnok, illetve felügyelő azonban mindig kettő és mindegyik egyház kebeléből egy-egy választandó.

5. §. Ha ilyen egyházi községnek, az egyik egyház kebelébe tartozó hivei külön önálló anya- vagy leány gyülekezetté alakulnak a fenti elvek szerint, az esetben a vagyon megosztás szerint az egyesülési szerződés határozatai az irányadók.

Ha azonban az ilyen szerződés vagy abban a vagyon felosztásra nézve intézkedés nem volna, azon esetben az alapítványi vagyon azon egyház-hiveié lesz, a mely egyház céljaira az alapítvány tétetett. Egyéb vagyon az eddigi egyházközség közös céljaira fenntartandó mindaddig, míg az mint egyesült gyülekezet fenn áll.

A mennyiben pedig ezen egyesült gyülekezet mindkét egyház felsőbb hatóságainak engedélyével mégis feloszlanék, ezen vagyon is felosztatik, és pedig a két egyháznak ott egyházi adót fizető hiveinek számaránya szerint.

A midőn ezen elválás alkalmával a gyülekezetek között nézeteltérések merülnének fel, akkor a két egyházkerület közgyűlése egy-egy lelkészi és

egy-egy világi egyénből álló bizottságot küld ki, melynek elnökét, ha a kiküldött bizottsági tagok első összejövetelök alkalmával elnökválasztásban megegyezni nem tudnak, az egyesült gyülekezet egyházi adót fizető tagjai többségének kerületi elnöksége nevezi meg. A bizottság az elválás módjait végérvényesen megállapítván, kimondja az elválást, és eljárásáról mindkét egyházkerületnek jelentést tesz.

6. §. Ha az egyik egyház hiveinek önálló anya- vagy leánygyülekezetté alakulása által az elhagyott egyház hivei annyira elgyengülnének, hogy szinte önálló anya- vagy leánygyülekezetet többé nem alkothatnak, a másik egyház önállóvá lett gyülekezete köteles őket, mint csatlakozókat befogadni, azon kötelezettségek leendő teljesítése mellett, melyek ezen egyezés harmadik fejezetében a nem egyesült, csak csatlakozott gyülekezet tagjaira nézve irányt adók, anélkül azonban, hogy a részükre az elváláskor esett vagyont vagy annak bármely részét követelhetné.

Ezen vagyon egészben a csatlakozott gyülekezet által kizárólag azon célra gyümölcsöztetendő, hogy így idővel vagyonilag megerősödve ezen egyház hivei is önálló gyülekezetet alkothassanak.

7. §. Az egyesült egyházközségekben is jogukban áll az ott kisebbségben lévő egyházhoz tartozó hiveknek minden olyan alkalommal, a midőn lelkészi szolgálatra szükség van, külön költségre saját egyházuk hitvallását követő lelkésznek szolgálatát igénybe venni.

8. §. Egyesült anyagyülekezetekben:

a) az anyakönyvek közösek,

b) a lelkész a nyilvános úrvacsorát mindkét egyház hiveinek külön és pedig először saját egyháza hiveinek az illető hivek egyházának hitvallása szerint köteles kiszolgáltatni; tehát az ev. ref. hitvallást követőknek kenyérrel, az ág. hitv. követő evangélikusoknak pedig ostyával. Így köteles gyóntatni, illetve úrvacsorát kiszolgáltatni a betegeknek is;

c) a két egyház confirmálandó növendékeit köteles a lelkész külön órákban egymástól elkülönítve oktatni, a konfirmálást azonban mindkét egyház növendékeivel külön, saját hitvallású lelkészük végzi. A megtörtént konfirmációról a confirmáló lelkész köteles anyakönyvet vezetni. Egyik egyház növendékét még a szülők határozott kívánatára sem szabad a másik egyházba átconfirmálni, sem befogadni. Nem szabad a lelkésznek magyarázatai-

alkalmával a másik egyház hitelveit bírálni vagy sérteni;

d) a vallástani tárgyakban mindkét egyház növendékeit a tanító köteles a közös órákban oktatni a nem saját egyháza hittanát kivéve, a melynek tanítása a lelkész kötelességét képezi.

A confirmációra előkészítő, valamint a hittani oktatás azon kézikönyvek szerint történik, a melyeket mindkét egyházhoz tartozó növendékek saját illetékes egyházi főhatósága tankönyvül kijelölt. Úgy a lelkész, mint a tanító óvakodni tartoznak, nehogy a növendékek előtt bármelyik hitelveiről gáncsolólag vagy a vallási kegyeletet sértőleg nyilatkozzanak, általában lelkiismeretesen kerüljenek mindent, a mi a két prot. egyház hívei testvéri viszonyának és érzületének lazítására vagy épen megbontására vezethetne.

9. §. Egyesült leánygyülekezetekben:

a) az egyesült leánygyülekezet mindkét egyházához tartozó hívek és gyermekekről a tanító mindkét egyház illetékes anyagyülekezeti lelkészének külön számol.

Ha mindkét egyház egyházkerülete megadja a tanítónak, (a ki esetleg praeoráns levita vagy facultált egyén) a keresztelhetési engedélyt: szigorú kötelessége a tanítónak az általa végzett keresztelesekről, mindkét prot. egyház híveiről külön-külön pontos jegyzéket vezetni és azon jegyzéket minden hó végével külön-külön mindkét illetékes anyagyülekezet lelkészi hivatalának beküldeni, valamint annak kezéhez vételéről a választudósításban, melyeket öngigazolása végett kérni és megőriznie kell, meggyőződést szerezni. Ha az egyesült leánygyülekezet mindegyike egy és ugyanazon ugyancsak egyesült anyaegyházközséghez tartozik, a tanító a mindkét részre keresztelekről csak egy jegyzéket vezet.

b) ha a keresztelhetési engedély csak az egyik egyházkerület által van a tanítónak megadva, a másik egyházhoz tartozók keresztelestől óvakodni köteles; a jogosan keresztelekről vezetett jegyzéket pedig az illetékes anyaegyházközség lelkészének az előbbi pont szerint nyújtja be.

c) a két egyházhoz tartozó növendékek confirmációi oktatását és a hittantánitást a tanító külön órákban — az ezen oktatást az anyagyülekezetekben szabályozó 8. §. c) d) pontjai szerint tartozik teljesíteni; a vallásban többi tárgyaiban az oktatás közös. Úgy a külön, mint a közös órákban a tanító — fegyelmi büntetés terhe alatt —

kerülje mindazt, a mi bármelyik egyházhoz tartozó hívek hitvallásbeli érzékenységét a legcsekélyebb mérvben is sérthetné.

d) bármelyik egyház halottait az egyesült leánygyülekezetben a tanító csak akkor temetheti el, ha a felek a halálesetet illetékes anyagyülekezetük lelkészénél bejelentették és a lelkésztől az eltemetésre engedélyt hoznak. E szabály alól kivétel csak távol eső leánygyülekezetben van megengedve és csak akkor és azon tanítónak, ha és a melyik tanítónak az illetékes egyházmegyei gyűlés, tekintve az anyagyülekezet távolságát, egyszer s mindenkorra engedélyt adott a távollevő illetékes anyagyülekezeti lelkész külön engedélye nélküli temetésre. Ezen esetben azonban köteles a tanító az általa eltemetett halottokról pontos jegyzéket vezetni s azt az illetékes anyagyülekezeti lelkész hivataloknak minden hó végén pontosan beküldeni annak kézbeviteléről ezen §. a) pont szerint meggyőződést szerezni.

III. Rész.

Csatlakozott gyülekezetek.

10. §. Nem egyesült, csak csatlakozott anya- vagy leány egyházközségeknek azon egyházközségek tekintetnek, a melyekben az illető helyen az egyik prot. egyháznak van anya- vagy leánygyülekezete, a másik egyháznak pedig sem helyben sem 6 km. vagyis olyan távolságban, a hová hívei nagyobb költség és alkalmatlanság nélkül járhatnának és gyermekeiket is iskolába járathatnák, sem anya-, sem leánygyülekezete nincs. Ez utóbbi egyház hívei az előbbi egyház anya- vagy leánygyülekezetéhez csatlakozottnak jelentetnek ki. Mindkét egyház főhatósága kölcsönösen elismeri, hogy ily helyeken saját híveit mindig a másik egyház híveivel csatlakozási viszonyban levőnek tekinti s minden egyházi viszonyait az alábbiak szerint intézik és bírálják el.

11. §. Ily csatlakozási viszonyban levő gyülekezetek, akár anya-, akár leánygyülekezetek legyenek azok, mindig csak az egyik egyház jellegével bírnak; a gyengébb egyházhívek pedig ehhez csatlakoznak, akár jár ki hozzájuk évenként egyszer vagy többször saját egyházuk illetékes anyagyülekezetbeli lelkésze, akár nem.

12. §. Ezen csatlakozott gyülekezetekben

a) a lélekpénzt, párbért, közmunkát, gabonát, szóval mindennemű egyházi adót, úgyszintén tandíjat és stolát mindég ugyanazon kulcs szerint tartoznak fizetni mindkét egyház hívei a jelleget adó

gyülekezet pénztárába, azonban a csatlakozott másik egyház hiveitől beszedett egyházi adónak felét, a tandíj és stola ide nem számítatván, a jelleget adó gyülekezet pénztára, a csatlakozottak illetékes anyagyülekezete pénztárának köteles át-
szolgáltatni.

A közmunka akár természetben, akár pénzben, mindig egészen a jelleget adó egyházközség javára rovandó le.

Ezen egyházi adók kivetését mindig a jelleget adó gyülekezet eszközli a csatlakozott egyház hiveire is. Az ezen kivetést neheztelő fél azonban panaszával saját illetékes fellebbviteli hatóságához fordulhat, a mely a kivetést eszközlött gyülekezet egyházának törvényei szerint bírálja el a panaszt.

b) A jelleget adó gyülekezet tempióma, iskolája, lelkész vagy tanító lakának építési költségeihez a csatlakozott egyházak csak önkéntes adományokkal járulnak; azonban a rendes javítási és fenntartási költségeket a testvér egyházakkal közösen egyforma kulcs szerint viselik; mégis a mennyiben ezek a közpénztárból fedeztetnek e czímen a csatlakozottak ellen külön kivetésnek helye nincs, viszont ha ezen rendes javítási és fenntartási költségek külön kivetés útján fedeztetnek a csatlakozottakra eső összeg fele nem szolgáltatandó át az a) pont szerint illetékes saját anyagyülekezetbeli pénztárnak.

c) Olyan gyülekezetben, a hol az egyházi terhek birtokarányban szoktak kivettetni, a vegyes házasságban élő hives föld és házbirtokra eső mindennemű egyházi fizetés, azon házastárs egyházát illeti, a melyeknek a nevén a birtok telek-könyvileg áll, (vagy kellene állani.)

13. §. Csatlakozott gyülekezetben a jelleget adó egyházak templomának, iskolájának, harangjainak és temetőjének, utóbbiban mindegyik testvér saját egyházának hagyományára szerint használatához joga van a csatlakozott egyházi hiveseknek ugyanazon feltételek mellett, mint a jelleget adó testvér gyülekezet hiveseinek és pedig akár ki szokott járni a csatlakozott egyház anyagyülekezetbeli lelkésze, nyilvános istentiszteletet tartani, temetést vagy más funkciót végezni, akár nem.

14. §. Bármelyik csatlakozott egyház tagjának mindenkor jogukban áll minden egyházi funkciót saját hitvallású illetékes lelkészükkel saját költségükre végeztetni. E célra a jelleget adó

gyülekezet köteles a templomot vagy imaházat a csatlakozott gyülekezetek részére, akár nyilvános istentisztelet, akár halotti gyászbeszéd, esketés vagy egyéb egyházi cselekmény végeztetése végett azon meghatározott órákon kívül, a melyekben a jelleget adó egyházközség nyilvános istentisztelete tartatni szokott, átengedni.

15. §. Gyülekezeti eljárások ilyen gyülekezetekben az egyházi adót fizető hivesek száma arányában mindkét egyház hivesei közül választandók.

16. §. Nem egyesült, csak csatlakozott gyülekezetekben, ha a csatlakozott egyház hiveseinek lélekszáma és vagyoni ereje annyira növekednék, hogy egyházi adója és egyéb járandósága egészben a jelleget adó egyház hiveseit eléri vagy megközelíti, jogukban van a felsőbb egyházi hatóságuknál lépéseket tenni az iránt, hogy egyesült gyülekezetté alakulhassanak, a mely esetben mindkét egyház hiveseinek kölcsönös jogai és kötelezettségei mindkét egyházak egyházi felsőbbsege által megerősített, méltányos alapon kötött, tüzetesen intézkedő szerződésbe foglalandó.

17. §. Ha pedig a csatlakozott egyház hivesei önálló anya- vagy leánygyülekezetté alakulnának ez esetben a gyülekezet eddigi ingatlanai, egyházi és iskolaépületei s egyéb vagyona — marad az eddigi jelleget adó egyházgyülekezeté, abból a csatlakozottak sem részt, sem semmiféle kártérítést vagy visszafizetést nem követelhetnek, — sőt amennyiben a különválás által az eddigi jelleget adó egyházgyülekezet annyira meggyengülne, hogy mint önálló gyülekezet magát fenntartani nem képes és az önállóvá lett másik egyházgyülekezethez kíván csatlakozni, ez most már, mint jelleget adó köteles azt, mint most már csatlakozottat a 6. §. értelmében és feltételei mellett befogadni.

18. §. A csatlakozott viszonyban levő s jelleget adó anyagyülekezetben:

a) a lelkész, amennyiben a csatlakozó egyházak egyes esetekben saját hitvallású lelkészük funkcióját igénybe venni nem kívánják, köteles a confirmálás kivételével minden egyházi funkciót teljesíteni; a csatlakozott egyházak kisdedeinek általa teljesített keresztelését vagy külön anyakönyvbe, vagy szám nélkül saját anyakönyvbe, az általa eltemetett halottakat saját anyakönyvbe bevezetni és azokról minden év végén — anyakönyvi ivén — az eredeti bejegyzéssel szóról-szóra megegyező aláírt másolatot, illetve kivona-

tot küldeni a csatlakozott egyházhívek illetékes-
anyaggyülekezetbeli lelkészének.

b) Minden stóla a fungáló lelkészt és tanítót
illeti s a hívektől — nem fungáló egyházi hiva-
taltok részéről stóla nem követelhető.

c) A lelkészeknek, a csatlakozott egyházhívek
gyermekait átkeresztelni vagy átconfirmálni még a
szülők határozott kívánatára sem szabad.

d) Csatlakozott viszonyban levő anyaggyüleke-
zetben a tanítók a csatlakozott egyházhívek tan-
köteles gyermekeire nézve kötelesek magukat a
8. §. d) és 9. §. e) pontjában foglalt szabályok-
hoz tartani.

19. §. A csatlakozott viszonyban levő s jel-
leget adó leánygyülekezetben a tanító — ha neki
egyik vagy mindkét egyház egyházkerülete által
keresztelhetési engedély van adva, ez esetben az
általa kereszteltekre, nemkülömben a csatlakozott
hittelekezetbeli gyermekek vallásoktatására, con-
firmációra előkészítésére és mindkét egyházhoz
tartozó hívek halottainak eltemetésére nézve köte-
les magát azon utasításokhoz tartani, melyek az
egyesült leánygyülekezetek tanítói részére a 9.
§ ban előírva vannak.

20. §. Csatlakozottaknak tekintendők mindkét
egyház részéről — a mennyiben saját hitvallású
lelképásztorok által való gondozásukról intézkedve
nincs — a másik protestáns egyház kebelébe
tartozó katonák, valamint a rabok — s ezek lelki-
gondozását a testvér egyház lelkésze a csatlako-
zottakra érvényes szabályok szerint köteles esz-
közölni.

IV. Rész.

Szórványok.

21. §. Szórványokban élő híveknek csak
azon protestáns hívek tekintetnek, a kik oly
községben vagy helyen laknak, a melyben és a
hol egyik protestáns egyháznak sincs sem anya-
sem leánygyülekezete. Ezek saját egyházuk anya-
vagy leánygyülekezetének kötelekébe tartoznak,
annak lelkigondozása alatt állanak, egyházi adó
és egyéb járandóságait oda fizetik és a testvér
egyház anya- vagy leánygyülekezetének pénztárába
semminemű adót vagy más járuléko. nem tartoz-
nak fizetni; de ha a testvér egyházgyülekezet lel-
készenek vagy tanítójának szolgálatát — a rendes
díjak fizetése mellett igénybe óhajtják venni: az
tőlük meg nem tagadható.

V. Rész.

Függelék.

Az állami, községi és felekezeti nép- és kö-
zépiskolákban a vallásoktatás mikéntjére nézve a
következő megállapodások jöttek létre:

22. §. Minden olyan tanintézetben, a mely-
ben mindkét protestáns egyház kebelébe tar-
tozó tanulók vannak, hitoktatója csak az egyik
egyháznak van, ez köteles a másik protestáns
egyházhoz tartozó növendékeket is a saját egyhá-
zához tartozó növendékekkel együtt — egyenlő
feltételek mellett — a vallástani tantárgyakban
oktatni mindaddig, míg a másik egyház főhatósága
a saját egyházához tartozó növendékek hitoktató-
sáról másként nem gondoskodik. Tartozik azonban
minden ilyen hitoktató az általa hitoktatásban ré-
szesített másik protestáns egyház növendékeinek
névszórát, a tanév első hónapjának közepéig ezen
növendékek illetékes egyházi főhatóságához bekü-
ldeni, a tanév végén pedig a tanítás eredmé-
nyéről ugyanoda jelentést tenni.

23. §. Bármelyik protestáns egyház taninté-
zeteiben a köztartást a testvér protestáns egyház
kötelekébe tartozó tanulók is igénybe vehetik —
ugyanazon feltételek mellett, mint a saját egyház-
kötelekébe tartozó tanulók s az arra érdemesek
— a körülményekhez képest egyéb jótétemények-
ben is részesítendők.

24. §. Vegyes házások esketésénél joga van
a jegyeseknek bármelyik egyház lelkészének szol-
gálatát igénybe venni, az esketést az eskető lel-
kész saját anyakönyvébe jegyzi be és a stóla is
őt illeti, de tartozik a másik fél illetékes lelkészét
az esketésről értesíteni.

Ezen testvéri egyezsége lépő két protestáns
egyház kötelezi magát — az ezen egyezségben
kölcsonös megvitatás után megállapított és kifeje-
zett elveknek és pontoknak lelkiismeretes megtar-
tására, kormányzó testületei s egyházi hívei által
leendő szigorú megtartására, határozottan és
kölcsonösen kijelentvén, hogy ezeknek meg nem
tartása fegyelmi vétséget képez, a melynek elbi-
rálására mindegyik egyháztagnak vagy egyházi
tisztviselőnek saját egyházi bírósága az illetékes,
— de az ítélet a másik testvér egyház hatóságá-
val mindenkor közlendő.

Közbevetett mondatos mondatok a bibliában.

— Írásmagyarázati tanulmány. —
Írta: Sass Béla.

Mostanában volt szó arról, hogy az Új-szövetséget revideálják, s hogy a revideáló bizottságot megválasztották. Nagyon örülök neki, mert már ideje, hogy az Új-szövetséget új mezbe öltöztessék. A revideálók tekintélyes férfiak, így a siker csaknem biztosra vehető. Mivel azonban az Ószövetség revideálása nem sikerült s a hozzáfűzött várakozásnak nem felelt meg, jöllehet az akkori revideáló bizottság is igen tekintélyes férfiakból állott, jöllehet elég idejekorán figyelmeztettem az akkori revideáló bizottságot a mutatóba nyomott Mózes öt könyvében előforduló hibákra melyek a Revideált Károli Bibliában mégis fellelhetők, holott az én útbaigazításom után kijavíthatók lettek volna s a mostani Revideált Károli Biblia nem tarkállana a sok hibától: azért a mostani revideálás iránt bizalmatlan vagyok s gyanakodva nézem azt a munkát, melyet az igen igénybevett s idejűkkel nem igen rendelkező teológiai tanárok nem több, mint három hónap alatt kénytelenek elkészíteni s aggódom a miatt, hogy az évtizedekre és egész Magyarországra oly kiható fontos munka nem lesz oly tökéletes, mint amilyennek a mai kor fejlettsége, tudományos készültsége, finomult izlése a protestáns vezérférfitől méltán elvárhatja. Aggodalmamat érthetővé teszi az ügy fontossága, indokoltá mindaz, amit az „Átdolgozott Károlyi Biblia külalakjára s beltartalmára vonatkozó észrevételeim“ czimű füzetemben megírtam, időszerűvé az, hogy a revideálás még nem történt meg. Ezen okok készítenek arra, hogy ismét felszólaljak és ismét idejekorán figyelmeztessen a revideáló bizottságot azokra a nehézségekre, melyeket le kell győzni s azokra a követelményekre, melyeket a mai kor az Új-szövetségtől méltán elvár. Ezen követelmények a hűség, érthetőség, magyarosság, hibátlanság, olvashatóság, megbízhatóság, kifogástalanság, tökéletesség.

* * *

Egy könyv sincs a világon, melyet többen olvassanak, melylyel többen foglalkozzanak, mint a biblia. Ez természetes, mert azok a mély vallási igazságok, vallásos elbeszélések és prófétai jóvendölések, melyeket Istentől ihletett férfiak a bibliá-

ban összegyűjtöttek, minden időben örökbecsűek maradnak s a vallásos szív szükségleteit minden időben kielégítik. Mig zsidók lesznek, addig az Ó-szövetség a használatból ki nem megy; mig a keresztyénség fennáll, addig a biblia elavult dologgá sohasem lesz. A biblia régi, több mint 2000 éves. mégis mindig új marad. Tartalma ugyanaz, de az alakja mindig változik. A bibliában foglalt igazságok írásba foglalása egymás utáni időszakokban történt és ez az írásba foglalás magán viseli azon kor fejletlenségének bélyegét, melyben az írásfoglalás és később a másolás történt. A régi időben az írás mestersége nem volt oly tökéletes mint a mai időben. A régi időben nagy és kis betű nem volt, csak egyféle betű. Ilyennel írtak mindent. Pontot s pontozási jelet nem használtak, hanem írtak egyfolytában minden írásjel nélkül. Sőt mi több a héber írásban, — mely írással és nyelven a bibliát írták, — még magánhangzókat sem írtak, hanem csak mássalhangzókat. Képzhetjük, hogy ily körülmények között az olvasás mily nehéz lehetett. De mily nehéz lehetett az írás és másolás, ha meggondoljuk, hogy a régi időben a betűket rajzolták a pergamentre. Mennyi alkalom és ok volt arra, hogy hibás olvasás és írás jöjjön létre. Hátha még hozzáveszszük, hogy a rajzolt betűk a túlságos sok használat következtében néha lekoptak és olvashatatlanokká váltak.

Mikor a biblia olvasásával a rabbinusokon kívül a keresztyén tudósok is foglalkoztak: a biblia szövegét megérzők írást magánhangzókkal és pontozási jelekkel látták el és mondatokra osztották, mely munkát nem szaktudós végezte. Így történt, hogy a mondatok nem a gondolategység, hanem a véleményezés alapján osztattak fel. Innét van, hogy a bibliának némely mondatát kettő, három, négy, sőt öt mondatra osztották, a gondolategységet megdöntötték s az eredetileg egységes és fenséges gondolatot egységtelenné és érthetelenné tették. A tudomány feladata az ily hibák előfordulását kideríteni, a biblia szövegét az ily apró-cseprő esetleges hibáktól megszabadítani s az értelmetlenné silányított mondatot értelemkifejezővé s az eredeti gondolat megérzők-jévé tenni. Az ilyen törekvés a legtöbb esetben nem sikerül, minthogy az ellenőrző párhuzamos hely hiányzik; de ahol a párhuzamos helyek megvanak, ott az eredeti értelem felderítése a legelső s legelemibb feladat. Minthogy ily értelem-

zavaró mondatszétválasztásról tudomásom van, mint-hogy ezen mondatszétválasztás ténye kézzel fogható, minthogy a hibák könnyű szerrel s minden nagyobb fáradság nélkül kijavíthatók: kötelességemnek tartom kijavítani s a kijavítás eredményét a tudományos világ tudomására hozni. Ezen okból jelen munkám tárgya a

közbevetett mondatos mondatok a bibliában.

1. Az ószövetségi kritika által elfogadott legrégebbi szövegen kezdem. Ez a szöveg a teremtésnek legrégebbi leírása. Hogy milyen volt a föld a teremtéskor, az Móz. I. 2. 4--7-tel jelelt úgynevezett versekben olvasható, mely a revidált Ószövetség szavai szerint a következő: „Ez az ég és a föld eredete a mikor teremtettek. Mikor az Úr Isten a földet és az eget teremté, még semmiféle mezei növény sem vala a földön, s még semmiféle mezei fű sem hajtott ki, mert az Úr Isten még nem bocsátott vala esőt a földre; és ember sem vala, ki a földet művelje; Azonban pára szállott vala fel a földből, és megnedvesíté a föld egész színét, És formálta vala az Úr Isten az embert a földnek porából, és lehellett vala az ő orrába életnek lehelletét.“ Ez a jelzett hely a maga jeles helyesírásával és fogalmazásával. Elemezzük csak e hosszú mondatot. A kérdés az, hogy mi ebben a mondatban a főmondat. A következő mondat: „Mikor az Úr Isten a földet és az eget teremté“ — főmondat nem lehet, még akkor sem, ha a következő úgynevezett verset hozzávesszük is, már csak azért sem, mert az, hogy „még semmiféle mezei növény sem vala a földön s még semmiféle mezei fű sem hajtott ki,“ a szerző előtt igen fontos ugyan, de a gondolatot még be nem fejezi. Annál kevésbé a következő: „mert az Úr Isten még nem bocsátott vala esőt a földre; és ember sem vala, ki a földet művelje,“ — miután ez csupán csak az előbbinek okadatolása; okadatolása annak, hogy miért nem volt még mezei növény és miért nem hajtott ki a mezei fű. Két okból: 1. mert az Úr Isten még nem bocsátott esőt a földre és 2. mert ember sem volt, ki a földet művelje. A szerző tel fogása szerint e két tényezőnek együtt kell működni, hogy mezei fű nőhessen.

Szerinte ha Isten bocsátott volna is esőt a földre, azért mezei fű mégsem nőtt volna, mert még nem volt ember, ki a földet művelje. Evvel a kijelentésével okadatolja a szerző az ember te-

remtésének célját, egyszersmind azon okot, hogy miért kellett ember. Azért kellett ember, hogy mezei fű nőhessen. Mezei fű pedig csak akkor nőhet, ha van ember, ki a vad földet szeliddé, porhanyóvá, termékennyé, a vad növényt szeliddé teszi. A palesztinai viszonyok közé kell magunkat képzelni. Palesztina földje sziklás, csak gondos műveléssel, csatornarendszer felállításával tehető termékennyé. Hogy mezei fű nőhessen, hogy a vad sziklás vidék dús kalászt termő mezővé legyen, hogy kultúra legyen a földön: formálta az Úr Isten az embert a földnek porából. A föld művelésére, — tehát földművesnek — van az ember teremtve, de csak az úgynevezett jehovista elbeszélése szerint. A papi kodex elbeszélése szerint már uralkodásra, tehát uralkodónak. Amaz a csendes, békés, egyszerű földművelő, emez a nyughatatlan, kötekedő, ravasz, hatalomra vágyó zsidó nép világnézete volt.

A papi kodex írója lenézi az egyszerű földművest, de nagyra becsüli az erőst, a hatalmast. Azért újra, meg újra azt írja, hogy az ember uralkodásra van teremtve s a patriárhák között a föld kerekességét is felosztja. Nagylelkűen nekik adja az egész földet. A papi kodexben itt található az első izgatás arra, hogy a zsidó népnek kell a világ urának lenni. Ez az izgatás később is újra, meg újra megjelenik és nem szűnik meg csak a Makkabeusok bukásával. A próféták törekvése mindig az volt, hogy a zsidó népet nagygyá, s hatalmassá, azután uralkodóvá tegyék, azért hangoztatják már itt, hogy az ember uralkodásra van teremtve. Ember alatt persze csak zsidó embert lehetett érteni.

Igy a jelen közbevetett mondatos mondatban a főmondat ez: „formálta az Úr Isten az embert a földnek porából és lehellett az ő orrába életnek lehelletét.“ E mondat szerint a földolog tehát a szerzőre nézve az ember. Az ember teremtésének magasztos tényéhez, mint szilárd ponthoz fűzi az elbeszélő e többi eseményeket, ehhez azon körülményeket meghatározó előmondatot, hogy mikor s mily körülmények között formálta az Úr Isten az embert. Akkor, a mikor a földet teremtette, tehát mindjárt a teremtés kezdetén, de a fűek és fák megteremtése után. A többi mondat, mely azt adja tudtul, hogy milyen volt akkor a föld és hogy mi célból formálta az Isten az embert, az a közbevetett mondat. Az egész mondat tehát így lesz:

„A világnak az örökkévaló Isten által való alkotása napján, mikor még semmiféle mezei növény nem volt a földön és még semmiféle mezei fű sem hajtott ki, mert az örökkévaló Isten még nem bocsátott esőt a földre és ember sem volt, ki a földet művelje, csak pára szállott fel a földről és nedvesítette a föld egész színét: formálta az örökkévaló Isten az embert a földnek porából s leheltette az ő orrába az életnek leheltét.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

A lőcsei Gusztáv Adolf-nőegyesület ez évi közgyűlését f. hó 21-én tartotta meg a tagok nagy érdeklődése mellett. Az évi jelentésből a következőket emeljük ki: az egyesületnek van 257 tagja. Ezek szabad járuléka kitett 219 frt 30 krt., de támogatták az egyesületet többen is, köztük a helybeli két pénztintézet is. Egy tag elköltözött, 6 meghalt és 12 lépett be a múlt évben. — A két diakonissza ez évben is fejtett ki áldásos működést szegények és betegek körül, feuntartotta azonkívül a vasárnapi iskolát és a leányegyesületet, mely utóbbi több gyermeket ruházott fel karácsonykor.

A nőegylet karácsonyfát állítván, ott 65 személyt ajándékozott meg pénzzel, ruhával és élelmi szerrel; készpénzben 26 frt lett kiosztva; az egész költség kitett 99 frt 79 krt és a vasárnapi iskola is karácsonyi ünnepére még 15 frtot kapott. Dóvrecz filiának pedig 4 frtot küldtek karácsonyfára. Szegények, betegek, gyámintézet, Leopoldianum, Culturegyesület, rozsnyói árvaház és mások összesen 180 frt 76 krt kaptak.

Az egyesületnek ez évben adományoztak: Csáky grófnő 257, Doloviczenyi 107, Probstner Marie 100, Lomniczy Augusta 100, Bartsch Gusztáv doktor 100, Vietorisz Lujza 50, Pientak Amália 50 és Prihradny Oszkár 50 frtot.

A pénztári jelentés szerint kitett a nőegyesület évi bevétele 568 frt 48 kr., kiadása 346 frt 06 kr., vagyónállása 4809 frt 81 kr. A diakonia bevétele volt 845 frt 79 kr., kiadása 1071 frt 32 kr., vagyoni állása 1378 frt 73 kr., összegezett vagyon 1899. decz. 31-én 6168 frt 54 kr.

A leányegyesület évi bevétele volt 86 frt 25 kr., kiadása 63 frt 48 kr., vagyoni állása 124 frt 60 kr. Végre a kassai ref. táborigyűlés, Kinsele Miksa tartott szabad előadást az angol, amerikai és afrikai vallásos életről, a melyet előadó személyes tapasztalat útján ismer és melyről sok érdekest, felemelőt és épületes tudott referálni. Hála neki e helyütt is vonzó előadásáért. Isten ál-

dása legyen ezen üdvös egyletekkel is és virágoztassa föl az egyház és a hivek üdve és javára!

Gyurácz Ferencz dunántúli püspök f. január hó 22 től a hó végéig Sopronban lesz a tanintézetek megvizsgálása céljából. Ugyancsak e hó közepén látogatta meg a kőszegi felsőbb leányiskolát ismételten is. Ez alkalommal is mindent a legszebb rendben talált; úgy a nevelés, mint az oktatás terén, igen szép sikert mutatott fel a dunántúli egyházkerület ez új iskolája.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsa Bánffy Dezső b. elnöke alatt gyűlést tartván, határozottan állást foglalt a választási miniszter ama rendelete ellen, melyben Majláth gr. r. kath. püspöknek az „erdélyi püspök“ czim használatát engedte meg. A kérdést a convent, esetleg az országgyűlés elé terjeszti az igazgató tanács.

A győri segédlelkész Révész (Hafenschner) Sándor Bezibe neveztetett ki adminisztrátornak.

Ezüst-lakodalom. A lőcsei evang. népiskolának derék igazgatója Ormossy Károly decz. 29-én ünnepelte nejével Wagner Lujzával házasságának 25 ik évfordulóját. Az ünneplőket üdvözölték a kollegák, az iskolafelügyelő, a növendékek, barátok és rokonok ajándékokkal is bizonyítván ragaszkodásukat, szeretetüket és nagyrabecsülésöket. Így többek közt meglepték az ünneplőt az egyházhívek egy értékes új harmoniummal.

Dr. Baltik Frigyes püspököt tavalyi körútja alkalmával a hírlapok, itthon és Németországban, megtámadták s az egyik magyarosítással, a másik panszlávsággal vádolta, a miatt, hogy itt magyarul, ott tótul prédikált. Pedig ő csak a gyülekezetek nyelvéhez alkalmazkodott. Nógrádban 2 egyházban magyarul, 9 ben tótul, 14 ben magyarul és tótul beszélt. Hontban 2 egyházban tótul, Mosonyban 8 ban németül, Nyitrában egyben németül, tótul és magyarul beszélt, Pozsonymagyében egyben magyarul, tótul és németül beszélt 11-szer tótul, 8-szor németül, kétszer magyarul beszélt tehát, — így nyomja el Magyarországon a nemzetiségeket a sovínista magyarság!

A kis-semlaki evang. egyháznak Fäger József dettei r. kath. földbirtokos 50 kilogramm súlyú harangot adományozott. A kis egyház előljárósága ezen az úton is köszönetet mond a nemes lelkű úrnak.

A hivatalos közlönyben sokszor olvasunk pályázati hirdetést állami iskolánál tanítói állásra, azon hozzátétellel: ezen állásra olyan ev. ref. vagy r. kath. tanítók pályázhatnak, kik az egyháztól nyerendő külön díjazás mellett, az ev. ref., r. kath. kántori teendőket is végezni tudják. Fellivjuk erre a mi hitrokonaink figyelmét is, hogy túlnyomólag evang. vallású községben ezt eszközöljék ki maguknak.

Hittérítés. „Nem messze tőlünk — ezt írják a debreczeni prot. lapban — egy nagy metropolisban nemcsak tárt karokkal fogadják (a r. katedrálisba) a megtért tévelygőket, hanem még dőlnek is; havonként 2 frtot, vagy többet is kapnak, azonfelül még bizonyos mennyiségű gabonát.“

A dunántúli ág. h. ev. egyházker. eddigi püspöki titkára, Payr Sándor theol. tanárrá választván meg, távozásával Gyurátz Ferencz püspök Mohácsy Lajos vadosfai segédlelkész hívta maga mellé püspöki titkárral.

Vallásos estély Kassán. Január hó 13-án szombaton szépen sikerült vallásos estélyen vett részt a kassai ág. h. ev. egyház hitbuzgó közönsége. Az említett napon ugyanis az eperjesi ág. h. ev. theológia ifjúsága tanáraival együtt lerándult Kassára, s délután megtekintvén Kassa város főbb nevezetességeit, este öt órakor az ottani ev. polgári leányiskola egyik tantermében gyűlt össze. Az estély Csiskó János ev. lelkész üdvözlő beszédével vette kezdetét, a melyre dr. Szilávik Mátyas theol. dékán válaszolt, megköszönve a kassai ág. h. ev. egyház irántok tanusított szives fogadtatását s érdeklődését. Az estély lefolyása a következő volt:

1. „Ének.“ énekelte Szánik Ernő theol. énektanár vezetése mellett a theol. énekkar.

2. „Felolvasás,“ tartotta Mayer Endre theol. tanár

3. Szavaltat. „Az Úr ítél.“ Várady Antaltól: Előadta Skrovina Ottó theol. hallgató.

4. „Tudomány és hit“ vallásos tárgyú elbeszélés, írta s felolvasta Porkoláb Gyula theol. hallgató.

5. Szavaltat. „A magyar pap“ legenda, írta Szabolcska Mihály, szavaltta Szkalos Emil theol. hallgató.

6. Ének, előadta a theol. énekkar.

Az estély szép bizonyítéka úgy a kassai ev. egyház, mint a theol. ifjúság prot. ügybuzgalmának és szeretetének.

Canonica visitatiót fog végezni május havában Gyurátz Ferencz dunántúli ág. h. ev. püspök a vas megyei vend. gyülekezetekben, a szokásos kérdő ívek, melyek az egyházi élet minden mozzanatáról felvilágosítást kérnek, már az esperesi hivatal útján szétküldettek.

Szakvizsgálati tételek a f. tanévben: A pozsonyi ág. h. ev. egyetemes theol. akademián szakvizsgálatra a következő tételek vannak kitűzve: 1. Exeg. theológiából: A hit és cselekedetek viszonya Pál és Jakab apostoloknál. 2. Syst. theol: A nova obedientia az evang. egyház symbolikus iratai szerint. 3. Szent beszéd szövegek: Ján ev. 3, 16—21 (magyar); Zsid. 4, 15, 16 (német); Luk. ev. 11, 5—13 (tót.)

Péczelepályadíjtételek pedig: 1. Az egyetemes symbolumok tartalmára és jelentőségére. Jutalom 25 frt. 2. Krisztus megüresíté-

sének és felmagasztalásának tana. Filipp. 2, 5—11. exegetése alapján. Jutalom 25 frt.

Sopronban: 1. Exegetikai: a) Máté XX. 1—16. vagy I. Kor. VIII. fejezetének magyarázata a gyakorlati tanulságokkal; b) Ézsaiás könyve 53. fejezetének magyarázata, különös tekintettel a theológiai alap gondolatokra.

2. Rendszeres theológiai: a) hittani: A bűnről és a megváltásról szóló tanok összefüggése. b) erkölcsani: A világi élet erkölcsi méltatásának főbb elvei.

3. Püspökileg megállapított szövegre alapított egyházi beszéd.

Az 1. s 2. alatt felsorolt témák közül szabadon választhatják a tárgyat a vizsgázók akár az a.) akár a b.) csoportból.

Eperjesen: A syst. theol.-ból: „A lelkiismeret vallási és erkölcsi jelentősége.“ Az exeget. theol.-ból: „A kiengesztelés tana Pál apostol leveleiben.“ Az egyházi beszéd tétele: Máté ev. XIX. 16—26. vagy: János ev. IV. 15—26.

KÜLFÖLD.

Az üdv hadseregének iparkiallitása.

Booth Vilmos „tábornok“ legújabb akeziója egy iparkiallitás, melyet a Londonhoz tartozó Islingtonban rendezett. Islington még csak ötven év előtt külön nagyközség volt, de azóta beleolvadt az angol fővárosba. Az üdv hadserege lefoglalta egy egész hónapra az ottani „Royal Agricultural“ óriási csarnokot és csupa olyan tárgyat állított ki, a mit a hadsereghez tartozók készítettek. Már abból is, hogy mindjárt a bejáratnál bibliákat árulgatnak és az üdv hadseregének röpiratait ingyen osztogatják, kivehető, hogy ki rendezte az egészét. De máskülönbén nagy jelentősége van a kiállításnak, mert minden iparágra kiterjed és az etnografiának is hatalmas szolgálatot tesz amennyiben az Indiában, Amerikában és Afrikában lakó hívek is résztvesznek benne. Mutatja ez a kiállítás, hogy a mozgalomnak nemcsak társadalmilag van jelentősége, de közgazdasági szempontból is figyelemre méltó. Akik tervezték és létrehozták, kommunasztikus alapon állnak, a vagyonszűkösséget az elméletből a gyakorlatba átvitték és egészen jól érzik magukat mellette. Booth csak olyan iparosokat foglalkoztat, akiket ő mentett meg a tökéletes elzűlléstől, de az elárúsítók is az ő seregéből kerültek ki. A kiállításnak egyik fővonzereje a színház, ahol az exotikus népek színpadját bemutatják. Kinaiak, japánok és vörös bőrűek játszanak ott, de ezek is az üdv hadseregének tagjai. Egy külön színpadon élethíven mutatnak be jeleneteket az úgynevezett „Slum“-ból, London leginkább elmaradt városrészéből és a szereplők

oly élethíven mozognak és beszélnek, hogy a vezermusznak leginkább hódoló színpadon sem lehet különben. Egy asszony betegesen hever a szobapadlóján, mellette guggol egy gyermek és kenyer után sir; hazajön a férj részegen és megütlegeli a beteg asszonyt. Ekkor bejön egy rendőr és közbe akar lépni, de nem tehet semmit. De őt nyomon követi az üdv hadseregének egy kiküldötte, aki élelmiszert, gyógyszerert és lelki vigaszt hoz. Megvigasztalja a gyermeket, a részeg családfő lelkére beszél és az egésznek az a vége, hogy az utóbbi fölesküszik az üdv hadseregének zászlójára. Egy másik kis házikóban mutogatják azt az egyenruhát, melyet Booth akkor viselt, mikor elindult első térítő útjára. Érdekes az a statisztikai kimutatás is, mely az üdv hadseregének jelenlegi viszonyait ecseteli. Szerinte 45 országra és gyarmatra terjeszti ki jelenleg működését a hadsereg, áll pedig 6882 „hadtestből“ és „előőrsből“, van 12,931 tisztje és tiszthelyettese, 36,224 hivatalosa és 14,893 zenésze. Jótékony intézeteinek száma 494, a melyekben az elmúlt évben három millió embernél több kapott ágytűt és közel két millió ebédet. A saját költségén fenntart 29 munkaszerző irodát, 53 gyárat, 15 kisdedovót és 12 otthont elbocsátott fegyenczek számára. Hogy hány ember áll az üdv hadseregének zászlója alatt, azt maga a „jelentés“ sem tudja egészen biztosan.

Az „Evangelikus szövetség“ nürnbergi nagygyűlését dr. Müller erdélyi evang. püspök nevében üdvözölte dr. Teutsch püspöki titkár. Örömeinek ad kifejezést, hogy az erdélyi evangélikusok sorsát szívükön hordják az evangélium vezető elemei Németországban. Szükség is van rá, mert „századok óta nem volt az erdélyi szász evangélikusok helyzete oly nehéz, mint éppen napjainkban, megkezdtek ugyanis a jezsuiták, különösen s leginkább az evangélikus városokban hittérítő, békezararó munkájukat. Évvel szemben azonban annál öntudatosabban munkálkodik az evang. egyház azon, hogy a népet az igazi reformatió alapján ujjíttassék s tisztíttassék meg.“ „Századok tapasztalata bizonyítja — folytatja tovább — még a kételkedőnek is, hogy az erdélyi szász alaptörzs német maradt, maradt pedig azért, mert evangélikus, s hogy evangélikus, azt annak köszönheti, hogy német, világos tehát, hogy a protestantizmus s a németiség szorosan összetartozik, egyiket a másiknak támogatnia kell, egyiknek diadala, előmenetele a másiké is.“

Sarajevóban nov. 19-én szentelték föl az evang. templomot, Schäfer sarajevo, Zweremann bánjalukai, Klein ferencz-józsefföldi lelkészek. Az ünnepélyen az ország minden részéből jelentek meg evangélikusok. De megjelentek a polgári és katonai hatóságok, a külföldi consulok. Így olvassuk ezt egy német lapban. Sajnáljuk, hogy lapunkat s ez által a magyar evang.

közönséget nem találták méltónak a sarajevói intézők arra, hogy minket is értesítsenek az ünnep lefolyásáról; mert hogy vagyunk, azt tudták akkor, mikor gyűjtő és kérő leveleikkel fölkerestek bennünket is: a magyar közönséget és ezt a lapot.

IRODALOM.

A Logos eredete, tartalma és jelentősége a Jánosi iratokban. Irta Raffay Sándor pozsonyi ev. theol. akad. tanár. Pozsony, 1900. 8^a 206. Ára 3 korona.

E munkát szerző a múlt év őszén tartott theol. tanári vizsgájára készítette. Annak létrejöttében így nekem is van némi részem, annyi t. i., hogy mint vizsgáló szaktanár, én tűztem ki a themáját.

É b. lapok t. szerkesztőjének bizalmas felszólítására szívesen teljesítem azt a szolgálatot, hogy a munka ismertetése czéljából közzé teszem rövidre összefoglalt vizsgai bírálatomat.

Mindenekelőtt általánosságban teljes elismeréssel emlékezem meg a munkáról. Szerző nagy szorgalommal és alapos készütséggel, de egyszerűsmind szeretettel és lelkesedéssel dolgozott, úgy, hogy munkája nemcsak elméletileg meggyőző, hanem gyakorlatilag építő hatása is, s ezért a kik nem szakemberek is, tanulsággal olvashatják.

Mikor a munkát először elolvastam, önként felvettem azt a kérdést, vajjon a megelégedés érzése, melyet az bennem keltett, nem annak tulajdonítandó-e, hogy a munka tárgyát képező kérdésben, a logos-eszme jelentésének általános megítélésében az én álláspontom megegyezik szerzőével? Részletes bírálatomat ugyanazért főképpen e kérdés szempontjából gyakoroltam s annak eredményeként nyugodtan elmondhatom, hogy a munka, a mint engem álláspontom helyességéről táplált nézetemben újra megerősített; úgy viszont ha az a hatása nem volna is, hogy az ellenkező állásponton levőket, egyszerre meghódítsa, de arra mindenesetre alkalmas, hogy bennök álláspontjuk biztossága iránt kétségeket támasszon.

A munka e hatását mindenekelőtt tudományos igazságosságának köszöni. Szerző nagy szorgalommal felöleli s átkutatja a témában foglalt gazdag kérdésnek egész nagy irodalmát, felhasználva ez irodalom legújabb termékeit is. Ezen a széles irodalomtörténeti alapon kiterjeszkedik a kérdés minden részleteire. Igazságos méltatásban részesít minden ítéletet, mely úton sikerül neki a kérdést nemcsak teljesen megvilágítani, hanem a különféle ítéletek gondos és ügyes összevetése útján a döntő ítélet megalkotására egészen új alapokat is nyer.

A munkának második fő érdemét éppen abban találom, hogy ezen a történetkritikai, tehát

teljesen tárgyilagos alapon egészen helyes alapvető ítéleteket alkot, melyek egyrészt formailag a munka rendszerezését világossá, a kérdés természetének megfelelővé teszik; másrészt tárgyilag a kérdés lényegére vonatkozó ítéletek erejét és szilárdságát biztosítják. Ilyen főítélet p. o. az, hogy a logos eredetének kérdése nem azonos a Jánosi iratok hitelességének kérdésével (7 l.) Ez ítéletnek nagy jelentősége, — helyességén kívül — abban van, hogy egyrészt a logos eredetének kérdését teljesen önállóvá teszi, másrészt annak vizsgálatában a szükséges kritikai elfogulatlanságot biztosítja.

Igen hatásosan érvényesíti szerző a Bauri iskola Hegeli elveken nyugvó kritikája ellenében magának ez iskolának azt a helyes elvét, hogy minden író saját korának gondolkodása, szelleme és viszonyai alapján kell megítélni (18 l.) Igen szép és a negyedik evangéliom egész méltatására nézve nagy jelentőségű az az elv, hogy János evangéliomának gnósisa nem saját ézmunkánk gyümölcse, — nem emberi bölcsesség, hanem a Jézus Krisztusban való hit alapján képződik. Az evangélista egyszerűen hite által tudja, hogy a logos testté lett. Ez elv alapján a mily világosan jellemzi szerző az evangéliom gnósisa és a későbbi egyházi gnósis között levő különbséget (30 l.) éppen oly határozottan tiltakozhatik az ellen, hogy a negyedik evangéliom a közönséges philosophiai spekuláció mértéke alá vettessék (117 l.) Az evangéliom szerzőjének soha sem jut eszébe, hogy a történeti Jézus képét a logos eszméhez idomítsa (116 l.) mert ő evangéliumát nem a logos, hanem a történeti Jézus érdekében írta (127 l.)

A logos jelentőségének megállapítása érdekében nagy gondot fordít szerző a logos eredetének megvizsgálására. S a mily behatóan megvilágítja itt a logos használatát és jelentését Izrael theológiájában, éppen oly éles kritikával szedi szét a logos-eszme szempontjából a philonismust helyesen figyelmeztetve arra, hogy hellenismus és philonismus nem azonosak. Az eredmény az, hogy Philónál az ensarkósis, a mit az evangéliom oly határozottan hirdet, lehetetlen (181 l.) Philó logosa, ha önállósul, — általános világeszme, Jánosé a Messiás, (195 l.) Philó dualismusa kosmologiai, Jánosé valláserkölcs. üdvtörténeti. A bibliai logos általában az Isten üdvakaratanak összfogalma. Így Jánosnál is.

Miután ily módon elég biztosan áll az az ítélet, hogy a János féle iratok logosa nem a korbólcelettel, hanem az ó-szövetséggel áll egyenes viszonyban; teljes joggal s elég erővel hirdetheti szerző egyrészt azt, hogy János evangélioma s első levele nem a doketismus, hanem azon zsidós irány ellen iratott, mely nem fogadta el Jánost Messiásnak (102, 124 l.) ; másrészt azt, hogy a János-féle iratok apostoli eredete nemcsak lehetséges, hanem egyenesen kétségtelen (36 l.)

E rövid ismertetésem után azt hiszem, nemcsak a magam nevében, hanem magyar prot. theol. irodalmunk összes barátainak nevében szólok, midőn szerzőnek e derék munka közrebocsátásáért köszönetet mondok s ezennel e munkát theol. irodalmunk barátainak figyelmébe melegen ajánlom. **Bancsó Antal** theol. tanár.

Prot. egyházi és iskolai lap. Duka Tivadar levelét közli, melyet az „Evang. családi lapnak“ küldött, de az nem adta ki. Az Evang. családi lap ugyanis egy idő óta a nagy politikában is dolgozik, a minap is kereken megmondta Angliának, hogy „szégyelheti magát“ a mostani háborúban. Erre válaszol Duka, mert azt mondja, a cikk „kissé ellenséges modorban van fogalmazva azon nemzet ellen, melynek a magyar protestantizmus nemcsak ezen században, de már a reformatió óta annyi rokonszenves tanubizonyságát vette.“ az „Ev. cs. l.“ véleménye nem alapul beható tanulmányozáson, a mi jegyzetből eléggé kitűnik és csakis az angol nemzetet ödementelenül gyalázni segíti az evangélikusok előtt, a mi különben nem lehet céljása.“ Talán jó lenne békét hagyni Angliának, még általában a politikának az Evang. családi lapban mert nem arra a célra szerkeszteti azt a Luther-társaság olyan tetemes áldozattal, hogy politikában akarjon vezetni. Van politikai lap elég, ha mi nem költünk is erre a célra, s van nekünk más bajunk, mint az, hogy szégyelje-e magát Anglia vagy se.

Unitarius közlöny. Elénk egyházi életről tanuskodik. „A ki fáradságot vesz magának a tizenkét kötet átlapozására, meg fog győződni, hogy a mi buzgó püspökünk mindig legelől állott a munkások sorában. A 110 lelkész közül csupán 2—3 maradt ki az „Unitarius Közlöny“ dolgozó társai közül. A tanárokkal együtt készítjük, a tanítók nagy száma költeménnyel és prózával, hol névvel, hol a nélkül, mindig mond valamit az olvasó közönséghez. Hát világi uraink hátramaradtak volna? Távolságra legyen! És végül, de nem utolsó helyen, nem velünk voltak-e a nők is? Ők nemcsak bizalmat, nemcsak melegséget terjesztettek az „Unitarius Közlöny“ útján, hanem eszmét is. Az egyleti élet sikere is jó részt a nők kezében van nálunk.“ (Szerencsés lap! Nálunk nem hogy irnának lapunkba előkelő úraink, de még csak előfizetéssel sem támogatják, még kerületi felügyelő is van, a ki nem előfizetünk; tanáraink, tanítóink nem irnak, mintha nem is volna annyi felekezeti közép- és népiskolánk és azoknak megbeszélni való ügye, előfizetünk nincs tanár egyetlen egy sem; a nők pedig jó részt távol vannak az egyházi tevékenységtől; a lelkészeknek fele sem járhatja a lapot, még kevesebb támogatja dolgozatokkal. Nincs is köztünk testületi szellem, élénk tevékenység, pezsgő egyházi élet. A mi körünk fegyvere pedig a sajtó!)

ÜZENETEK.

K. I. Köszönöm, mentül előbb kiadom. A fölvetett kérdés érdekes; előbb a lapban kellene ismeretni, mert az értekezlet előkészület nélkül nem tudná alaposan tárgyalni; az után lehetne az értekezletek tárgyává tenni. Örülök, hogy felfogásom helyeslését megnyerte; mások is nyilatkoztak már ilyen értelemben. — **J. M.** Azonnal kellene az ilyesmit megírni! — **K. M.** Okos ember nem fogja azt senkire, mivel bizonyosan nem tudhatja, hogy valamelyik szerkesztői üzenet melyik K. M.-nek szól. Szerkesztői üzenetben mondtam el, mert mások is járnak el olyanforma módon, hogy kénytelen vagyok a figyelmeztetést megtenni, hadd értsenek róla mások is, magán levelekkel sem munkámat, sem költségemet nem akarom szaporítani olyan előfizetők miatt. Különben kívánatára készséggel kijelentem, hogy azon üzenet nem Kring Miklós úrnak szól, hiszen az igen pontosan küldi az előfizetési díjat. — **M. L.** A tudósítást, a szöveget köszönöm; levél ment. Mások is szíveskedjék értesíteni. — **Sz. L.** Megjelennek; köszönöm. — **Sz. L.** Nincs hátraléka.

Tót nyelvben jártas

KÁPLÁNT

keresek, kinek fizetése lakáson, teljes ellátáson kívül 560 kor.

Szarvas, 1900. jan. 16.

Placskó István

3. 2—2

év. lelkész.

EVANG. KONFIRMANDUSOK

KÁTEJÁ.

IRTA:

RAFFAY SÁNDOR

pozsonyi ev. theol. akadémiai tanár.

Az „EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA”-ban 1898-ban kitűzött pályadíjat a bíráló bizottság egyhangulag e műnek ítélte.

Ára kemény kötésben 20 kr.

Tankönyv gyanánt megrendelő lelkészeknek 20% engedmény.

Megrendelhető Orosházán.

VERES LAJOS

könyvnyomdájában.

PÁLYÁZAT.

Esperességi **segédlelkészt** keresek, a ki a magyar, német és tót nyelvben jártas. — **Javadalmazása:** egy bútorozott szoba, fűtéssel, kiszolgálattal s aztán 1000 kor. évi fizetés és 110 kor. az ipartanonczok vallásbani oktatásáért, havi részletekben. Az itteni középiskolákban a vallást tanítja

Ujvidéken, 1900. jan 30.

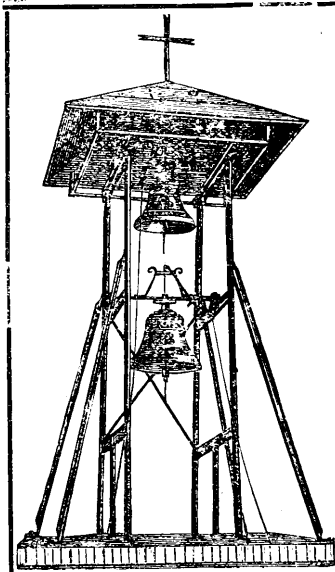
Belohorszky Gábor

6. 1—1

főesperes.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharangállvány gyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát a t. cz. közönségnek és községeknek minden nagyságú harangok újra, illetőleg új harangok és egész harangzatok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére, újabb modorra szerelve, több évi jótállás mellett, vert vaskoronákkal, úgy hogy az így felszerelt harangokat könnyen és többször lehet fordítani, mi által a harang a megrepedéstől megóvatik.

Különösen ajánlja az általa föltalált

többször kitűntetett, állítható

szabadalmazott

harangjait,

melyeknek haugosabb, tartósabb és mélyebb hangjuk van, és így egy 200 Ko. egy ily 200 Ko. haranggal egyenlő. — Ajánlom továbbá régi harangok vertvaskoronávali felszerelését, vertvasharangállványokat minden nagyságú óraharangokat. — 30 kgr. és azon aluli harangok mindig raktáron vannak. — Költségvetésekkel és képes arapokkal díjmentesen és ingyen szolgálok.

„Az ezredéves orsz. kiállításon Budapesten 1896. MILLENNIUMI NAGYEREMMEL kitűntetve.”

2. 24—2